AVİM Yorum • No: 2021 / 23 • Nisan 2021

TÜRK-ERMENİ İLİŞKİLERİNDE NORMALLEŞMEYİ ENGELLEYEN POLİTİKALARIN KAYNAĞI NERESİ?

Tutku DİLAVER

Analist

24 Nisan yaklaşırken ve pek çok kişi ABDnin yeni başkanı Joe Bidenın bu 24 Nisanda 1915 olaylarıyla ilgili nasıl bir ifade kullanacağını merak ederken, Kafkaslarda Karabağ savaşı sonrasında oluşan geçiş dönemi devam ediyor. Bölgede kalıcı bir barış sağlanabilmesi için henüz kesin bir adım atılamaması ve bölge ülkeleri arasındaki ilişkilerin geleceği önümüzdeki süreç için masada bekleyen konular.

10 Ocakta Moskovada bir araya gelen Ermenistan Başbakanı Nikol Paşinyan ve Azerbaycan Devlet Başkanı İlham Aliyev bölge ülkeleri arasındaki ulaşım ağlarının yeniden tesis edilmesi konusunda anlaşmaya varmışlardı[1]. Söz konusu anlaşmanın hemen ardından Türkiye Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki ilişkilerin geleceği tartışılmaya başlandı. İlerleyen günlerde Paşinyan ve Dışişleri Bakanı Ara Ayvazyan, Türkiye ile Ermenistan ilişkilerinin geleceğine dair de bir takım yorumlarda bulundular. 9 Kasımdaki ateşkes metninin ardından Paşinyan, bölge ülkelerinin karşılıklı duruş ve tutumlarını tekrar değerlendirmesi gerektiğini söyledi[2]. Ayvazyan ise 10 Şubatta verdiği bir demeçte, Türkiyenin 1993de kapattığı Ermenistan sınır kapılarını açmamak için artık bir nedeni kalmadığını ifade etti[3].

Bölgedeki barışın geleceğiyle alakalı bu gelişmeler ve açıklamalar kamuoyu tarafından yakından takip edildi. Ermenistan basınında özellikle Türkiye ile yeniden ilişki kurulup kurulamayacağı konusu sıklıkla yazılıp çizilmeye başladı. İlişkilerin geleceği yalnızca Ermenistan basını tarafından takip edilmedi. Özellikle ABDdeki Ermeni diasporasına ait yayın kuruluşlarında olası Türkiye-Ermenistan ilişkileriyle ilgili sık sık yazılar yazıldı. Gelecekte kurulabilecek olası ilişkiler için rahatsız edici ifadeleri kullanıldı[4]. Diasporanın etkin kuruluşlarından Ermeni Devrimci Federasyonu (EDF) ve Uluslararası Ermeni Ulusal Komitesi (daha iyi bilinen İngilizce ismiyle Armenian National Commitee- ANC) Ermenistan dış işleri bakanı ve başbakanının açıklamalarıyla ilgili bildiriler yayınladılar.

29 Martta yayınlanan bildiride EDF-Taşnaksutyunun bu konudaki tepkisi dile getiriliyor. Ermenistanın mevcut hükümeti, Ermeni toplumunu deyim yerindeyse can damarından vuracak noktalar üzerinden eleştirilerek teslimiyetçi olarak tanımlanıyor. Açıklamada bölgedeki altyapının geliştirilerek işbirliğinin önündeki engellerin kaldırılması yönündeki çalışmalar, Ermeni halkının tarihini unutturmaya çalışmak, Türk yanlısı davranmak gibi

iddialarla bağdaştırılıyor. Sınırların açılması söz konusu olacaksa, ilk adımı atması gerekenin Türkiye olduğu, zira Türkiyenin düşmanca bir şekilde tek taraflı aldığı bu kararda Ermenistanın hiçbir payı olmadığı belirtiliyor. Bu vesileyle mevcut hükümetin siyaset arenasını derhal terk etmesi için uyarı yapılıyor.[5]

Öte yandan ANC de konuyla ilgili, EDF ile çok benzer ifadeler içeren bir açıklama yayınlamıştır. EDF ile aynı şekilde mevcut hükümeti, Ermenistan liderlerinin Ermeni halkının tarihini unutturmak, Karabağın toprak bütünlüğünü yok saymak, Türklerin asırlık emellerine ait olmak gibi iddialarla yan yana getirerek uyarmışlardır. Ulusal çıkarların korunabilmesi için mevcut hükümetin görevi bırakması çağrısı yinelenmiştir.

Diasporada oldukça etkin güce sahip olan bu örgütlerin açıklamaları Ermenistanın yıllardır süregelen ekonomik problemlerinin kaynağını da göstermektedir. Zira Zürih protokollerinin imzalanması sürecinde de benzer bildirilerle Ermeni hükümeti yıldırılmış, sonuçta protokoller uygulamaya giremeden tarihin tozlu sayfalarındaki yerini almıştı. Ekonomik açıdan gelişim göstermesi ve komşularıyla herhangi bir ilişki kurmasına izin verilmeyen Ermenistan, en önemli mali kaynağı olan diaspora bağışlarını kaybetmemek için kalkınma fırsatından olmuştu. Görülüyor ki, 2020 Kasımından sonra Kafkasyada ortaya çıkan normalleşme ihtimali bir kez daha diasporadaki aşırıcı örgütlerin şiddetli muhalefetiyle karşı karşıya kalıyor.

Nitekim, diasporadan yükselen seslere karşı açıklama yapma gereği duyan Dışişleri Bakanı Ayvazyan, 30 Martta yaptığı bir açıklamada Türkiyenin düşmanca tavrı değişmeden bölgesel barışın sağlanamayacağını söyledi. Zürih protokollerini hatırlatarak, Ermenistanın tüm çabalarına rağmen, Türkiyenin ikili ilişki kurmaya yanaşmadığından bahsetti.[6] Oysa bilindiği üzere, Ermenistanla Türkiye arasında imzalanan Zürih protokollerini ilk günden itibaren işlemez hale getirip süreci tıkayan, diasporanın baskısıyla Ermenistan Anayasa Mahkemesinin aldığı karardı. Uzun süre pazarlık konusu olarak tutulan protokoller nihayetinde eski Cumhurbaşkanı Serj Sarkisyanın tek taraflı kararıyla geçersiz ilan edilmişti [7].

Ayvazyanın bu açıklamaları, diasporanın Ermenistandaki etkisini de bir kez daha gözler önüne seriyor. Meselenin bölgedeki barışın tesisi ya da Ermenistanın ülke olarak çıkarlarının korunması olmadığı rahatlıkla anlaşılabiliyor.

Ermeni diasporasında yaygın ve kronik bir sorun haline dönüşen bu duruma bir örnek olarak da ABDnin Philadelphia eyaletinde bir billboardlara verilen tepkiler gösterilebilir. 13 Şubatta asılan Azerbaycanlılar (Türkler) Ermenilerle uyum içinde yaşamaya hazır. Peki ya Ermeniler şeklinde bir afişler bölgedeki Ermeni halkın yoğun şikayetlerinin ardından yetkililer tarafından kaldırılmıştı.[8] Önemsiz ve küçük bir detay olarak göze çarpmayan bu tür haberler sürekli ve ısrarlı bir şekilde barış karşıtlığı yapan tarafın Türk tarafı olmadığını gözler önüne seriyor. Yıllardır kalıcı barışın tesis edilememesinin kaynağını yalnızca Ermenistan-Azerbaycan ya da Türkiyede aramak pek doğru bir yaklaşım gibi görünmüyor. Üstüne üstlük bu tarz yaklaşımların, siyasi çıkarlar uğruna dünya siyasetinde etkili ülkelerde, siyaset malzemesi yapılması sorunları daha da kronik bir hale getiriyor.

**Fotoğraf: The Moscow Times*

[1] Putin, Aliyev ve Paşinyan görüşmesi: Dağlık Karabağ için çalışma grubu kurulacak, *Evrensel*, 11 Ocak 2021, https://www.evrensel.net/haber/423319/putin-aliyev-ve-pasinyan-gorusmesi-daglik-karabag-icin-calisma-grubu-kurulacak.

[2] FM Wants Radical Change in Turkish Policy on Armenia, *Mirror Spectator*, 30 Mart 2021, https://mirrorspectator.com/2021/03/30/fm-wants-radical-change-in-turkish-policy-on-armenia/.

[3] Turkey No Longer Has Reason to Keep Border Closed, Says Yerevan, *Asbarez*, 10 Şubat 2021, https://asbarez.com/200451/turkey-no-longer-has-reason-to-keep-border-closed-says-yerevan/.

[4] Disturbing Contradictions by Armenias Top Officials on Ties with Ankara, *Asbarez*, 29 Mart 2021, http://asbarez.com/201477/disturbing-contradictions-by-armenias-top-officials-on-ties-with-ankara/?fbclid=IwAR3p44dbNcjok4tYGbwK8M6JntyGsnF-9V0SkrAGQB1qPTllZFM7MEqtUWU.

[5] ՀՅԴ հայտարարությունը՝ Հայաստան-Թուրքիա հարաբերությունների վերաբերյալ, *Verelq*, 29 Mart 2021, https://verelq.am/hy/node/84014?fbclid=IwAR0949WebwiVIpPZaA100mfxpgu0BCT4hU5lG8UVkUb_pkrNqnUUgzO6bdw. (Yararlanılan yazının Ermeniceden İngilizceye çevirisi groong.edu tarafından yapılmış, yazı için bu çeviriden yararlanılmıştır.

[6] Armenia expects Turkey to fundamentally change its aggressive policy FM, *Ermenistan Kamu Radyosu*, 29 Mart 2021, https://armenpress.am/eng/news/1047436.html.

[7] Tutku Dilaver Ankaranın Çekmecelerinden Ermenistanın Tozlu Raflarına: Zürih Protokolleri, *AVİM*, 12 Mart 2018, https://avim.org.tr/tr/Analiz/ANKARA-NIN-CEKMECELERINDEN-ERMENISTAN-IN-TOZLU-RAFLARINA-ZURIH-PROTOKOLLERI.

[8] Philly I-95 Billboard Questions Armenian Peacefulness, *Mirror Spectator*, 13 Şubat 2021, https://mirrorspectator.com/2021/02/13/philly-i-95-billboard-questions-armenian-peacefulness/.

Yazar Hakkında :

Tutku Dilaver, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler bölümünden 2015 yılında mezun olmuştur. 2020 yılında Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalına bağlı Kafkasya Çalışmaları Programında tezli yüksek lisansını

tamamlamıştır. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde doktora çalışmalarına devam etmektedir.

2017 Ağustos ayında Avrasya İncelemeleri Merkezinde (AVİM) başladığı 6 aylık uygulamalı eğitim programını tamamlamış, Misafir Araştırmacı olarak AVİM katılmıştır. 2019-2023 yılları arasında AVİM'de Analist olarak çalışmıştır.

Atıfta bulunmak için: DİLAVER, Tutku. 2026. "TÜRK-ERMENİ İLİŞKİLERİNDE NORMALLEŞMEYİ ENGELLEYEN POLİTİKALARIN KAYNAĞI NERESİ?." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2021 / 23. Nisan 14. Erişim Kasım 21, 2026. https://avim.org.tr/tr/Yorum/TURK-ERMENI-ILISKILERINDE-NORMALLESMEYI-ENGELLEYEN-POLITIKALARIN-KAYNAGI-NERESI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır